

† **Timotei Prahoveanul**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

REPERE ȘI IDEI: PĂRINTELE ILIE ILISEI, SLUJITOR HARNIC ÎN VIA DOMNULUI. RECONSTITUIRI TÂRZII DUPĂ 40 DE ANI

ABSTRACT: *The present study presents itself as a reconstruction of the life of priest Ilie Ilisei, born in the locality of Mălini (Suceava county). Beyond the presentation and sketching of a few biographical points, the author intends to create a medallion of the holy life of the one who marked the parish of Fălticeni Vechi.*

KEYWORDS: *reconstruction, priest Ilie Ilisai, parish, biography*

Trec grabnic anii, asemenea norilor purtați de vânt și, adesea, ne scapă din vedere lucrurile cu adevărat valoroase, esențiale pentru suflet. Însă și mai grăbiți par anii ce urmează trecerii din această lume, când doar o mână de oameni își îndreaptă gândurile către duhovnici, frați, prieteni, învățători, binefăcători sau către cei care au răspândit lumină în jurul lor.

În pragul lunii martie 2025 se împlinesc 40 de ani de la mutarea spre cereștile lăcașuri, întru lumina cea neapusă a lui Hristos, a unui preot harnic și râvnitor, care a slujit cu dăruire și jertfelnicie în câteva parohii din ținutul Fălticeniilor.

Începând cu Mălini, unde a debutat în slujirea Bisericii ca diacon, rămânând timp de doi ani în această treaptă ierarhică și continuând la Avântu (comuna Românești), județul Iași, Văleni, Poiana Mărului, Lămășeni, Mănăstioara, Jacota și Fălticeni Vechi, părințele Ilie Ilisei s-a dăruit, cu timp și fără timp, liturghisirii, împlinind buna rânduială a *Casei lui Dumnezeu* și aducând jertfă de laudă cu inimă curată, asemenea tămâiei ce se înalță spre ceruri.

Viața sa a fost un adevărat testament al credinței și al devotamentului față de Biserică, dar și al rezistenței în fața încercărilor, fie că vorbim de greutățile personale, inevitabile fiecărui om, fie că amintim de asprimea vremurilor. A slujit în perioada tulbure de după anul 1947, când Biserica Ortodoxă Română s-a confruntat cu grele provocări.

Așez în pagină câteva *reconstituiri* din viața plină de dăruire a părintelui Ilie Ilisei, însoțite de unele concluzii care, la distanța atâtor decenii, prind contur cu mai multă claritate, dorind, totodată, ca aceste crâmpie de istorie și suflet să nu fie pierdute, ci să fie pecetluite în inima Bisericii precum picăturile de rouă în potirul florilor, nerisipindu-se în vârtoarea vremii. Ele sunt culese fie din amintirile mele, fie desprinse din mărturiile unor oameni cu inimă bună, devotați Bisericii și credinței, într-o perioadă de cumplită restriște.

Părintele Ilie Ilisei s-a născut la 4 februarie 1914, în satul Pâraie din comuna Mălini, vatră a tradițiilor și a credinței ortodoxe, nu prea departe de voievodala ctitorie a lui Alexandru Lăpușeanu, Mănăstirea Slatina.

Chiar dacă la nașterea părintelui Ilie Ilisei, la începutul veacului al XX-lea, istorica zidire nu era o vestită lavră, cum a devenit la jumătatea secolului, ea a fost pentru câteva sute de ani o *cetate de apărare a Ortodoxiei*, un loc spre care s-au îndreptat mari personalități ale Bisericii Moldovei, cum a fost și mitropolitul Veniamin Costachi, care și-a trăit ultimii ani acolo, fiind îngropat lângă streășina impunătoarei biserici.

Devenită, peste ani, un centru misionar de seamă, Mănăstirea Slatina exercita deja o influență semnificativă în vremea în care părintele Ilie

Ilisei slujea în unele parohii din împrejurimile Fălticeniilor. Pentru locuitorii acestui ținut, mănăstirea a însemnat mai mult decât un reper de credință – a fost un izvor de înțelepciune duhovnicească, un loc al trăirii spirituale înalte și un simbol al continuității tradiției ortodoxe românești.

La *Pâraie*, unde s-a născut părintele Ilie Ilisei, credința oamenilor era neclintită, asemenea cu a părinților lui, Mihăilă și Safta, pe care îi pomenea mereu, nu doar în discuțiile particulare, cât mai ales la săvârșirea Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii. Din ținutul aflat aproape de Munții Stânișoarei, căruia scrierile sadoveniene i-au surprins atât de măiestrit sublimul covârșitor al frumuseții, dar și glasul tragic petrecut în timp, tânărul Ilie Ilisei a plecat către Cernăuți.

Facultatea de Teologie din Bucovina a fost, fără îndoială, o școală de elită, strălucind datorită cadrelor didactice de o erudiție rară, studenților de excepție și programului academic de o exigență deosebită. Această instituție de prestigiu a modelat nu doar mințile, ci și sufletele viitorilor slujitori ai sfintelor altare, oferind Bisericii și culturii române personalități remarcabile, atât din rândul profesorilor care au slujit cu devotament catedra, cât și din rândul absolvenților care au dus mai departe lumina credinței și a învățaturii creștine.

În această perioadă de formare și de așezare a existenței sale pe calea vieții și a slujirii, părintele Ilie Ilisei a pășit, mai întâi, pe drumul întemeierii familiei, bucuria fiind apoi întregită, în anul 1943, prin nașterea unui fiu, căruia i-au pus numele Grigore, întrucât venirea sa pe lume a coincis cu ziua pomenirii Cuviosului Grigorie Decapolitul de la Bistrița Vâlciei, 20 noiembrie. Acesta a fost primul prenume dintr-o trinitate onomastică, alături de Dragoș și de Gheorghe.

Acei ani au fost marcați nu doar de căutări, ci și de umbrele unor neîmpliniri, care aveau să devină parte din crucea grea pe care părintele Ilisei a purtat-o apoi cu multă credință timp de 40 de ani.

Dacă ar fi să consemnăm principalele calități ale neobositului părinte, trebuie să ne oprim, mai întâi, asupra unui aspect deosebit de important și rar întâlnit, cel al hărniciei, neavând odihnă în întreaga sa lucrare misionară și administrativă. Râvna sa pentru Casa Domnului, manifestată, mai ales, prin vocația de ctitor și de bun chivernisitor, rămâne pildă grăitoare în bisericile unde a păstorit, la Poiana Mărului, Fălticeni Vechi mai apoi, dar și în celelalte locuri unde Dumnezeu a rânduit să slujească, împlinind îndemnul *Ecclesiastului*: „Tot ceea ce mâna ta prinde să săvârșească, fă cu hotărâre” (*Ecclesiastul* 9, 10).

Biserica Parohiei Fălticeni Vechi, la momentul sosirii părintelui Ilie Ilisei, în anul 1955, se afla într-o stare vădită de degradare, aproape abandonată în umbra uitării. La acea vreme era doar filie a Parohiei „Adormirea” din Fălticeni și avea o comunitate mică de credincioși. Întinderea acesteia se rezuma la puține case din cartierul Fălticeni Vechi, incluzând o parte a străzii Sucevei, zona Băncuței și o parte din zona Oprișeni. Filia era fragmentată teritorial, întrucât cealaltă parte a vechiului sat dinspre Rădășeni făcea parte dintr-o altă parohie, în timp ce străzile Sergent Sava, Caporal Movileanu, Caporal Manolache și o parte din Maior Ioan reveneau Fălticeniilor Vechi.

În ultimii 15 ani ai slujirii părintelui Ilie Ilisei, enoria, devenită între timp parohie de sine stătătoare, a cunoscut o extindere semnificativă, odată cu dezvoltarea urbanistică a zonei. Noi blocuri au fost construite pe străzile Maior Ioan, Aleea Trandafirilor, Aleea Tineretului și în împrejurimi. Între enoriași se regăseau locuitori cu un statut social important, însă aceștia nu frecventau biserica și mulți dintre ei evitau să-l primească pe preot în casele lor în timpul vizitelor pastorale. Primarul acelor vremuri, Costică Artenie – care s-a dedicat refacerii orașului Fălticeni, transformat ulterior în municipiu – a reușit să aducă localității o reputație deosebită, urbea fiind considerată „orașul florilor” datorită puzderiei de flori ce împodobeau orașul și exemplului de bună rânduială și atentă organizare. Cu toate acestea, se pare că nu l-a primit vreodată pe părintele Ilie Ilisei în casa sa,

rămânând înstrăinat de viața spirituală a comunității. Aceeași atitudine era probabil împărtășită și de alți membri ai *elitei* locale – profesori, medici, ingineri –, dar și de oameni simpli, fără studii superioare.

Totuși părintele Ilie Ilisei a continuat să slujească neobosit, cu speranța că răbdarea și credința vor aduce lumină în sufletele tuturor celor pe care-i păstorea.

Spre bucuria părintelui, în parohie locuiau și câțiva cărturari de marcă: Vasile Gh. Popa, Gheorghe Turcu, fost profesor de seminar, Mihail Havriș și alții. Aceștia deschideau ușa preotului când mergea cu icoana Nașterii Domnului sau când binecuvânta casele credincioșilor de Bobotează. În ultimii ani de slujire ai părintelui Ilie Ilisei, parohia a devenit, din punct de vedere statistic, una dintre cele mai numeroase din urbe sau poate cea dintâi.

Părintele Ilie Ilisei avea o constituție sacerdotală sobră, marcată de o rigurozitate ce nu lăsa loc deschiderii imediate. Atitudinea fermă, firească chemării preoțești, ar fi putut fi unul dintre motivele pentru care numărul credincioșilor prezenți la slujbele bisericii, mai ales la Sfânta Liturghie, nu era foarte mare. Interacțiunile cu oamenii de vază ai parohiei aveau loc, cel mai adesea, în momente bine stabilite, cum ar fi: slujbele de binecuvântare a caselor sau cele de pomenire a celor adormiți. Adeseori, slujbele se oficiau în locuințele enoriașilor – fie în casele tradiționale, fie în apartamentele din noile blocuri, semn al adaptării Bisericii la realitățile urbane ale epocii.

Teritoriul parohiei păstorite de părintele Ilie Ilisei includea și o parte a celebrei străzi, cunoscute odinioară drept Ulița Rădășenilor, redenumită în perioada comunistă strada Ion Creangă, ce purta în sine o încărcătură istorică și culturală aparte. Acolo se afla vechea casă în care Ion Creangă a locuit în timpul studiilor la Școala de Cateheți din Fălticeni, un simbol al legăturii dintre spiritualitatea locului și patrimoniul cultural al neamului. Tot pe aceeași uliță faimoasă se găsea și casa în care Mihail Sadoveanu a locuit aproximativ un deceniu, transformată, spre sfârșitul regimului totalitar, în casă memorială.

De obicei, la slujbele rânduite veneau în mare parte credincioși mai în vârstă, însă uneori și câțiva tineri. Un impediment major pentru prezența la biserică era chiar programul de lucru al multora dintre ei. În acea perioadă, numeroase întreprinderi din Fălticeni funcționau într-un regim continuu, cu trei schimburi. Din această cauză, unii dintre cei care munceau din greu erau obligați să fie prezenți la serviciu chiar și în zilele de sărbătoare sau duminica, ziua dedicată prăznuirii Învierii Domnului.

Printre intelectualii parohiei care veneau uneori la biserică se număra scriitorul Mihai Havriș, fost redactor la revista *Înmuguriri* și apropiat al unor personalități de marcă din perioada interbelică, învățătoarea Eufrosina Popa, câțiva asistenți medicali, contabili și unii funcționari. Mi-i amintesc vag, din acea vreme, pe președintele unei asociații de locatari, dar și alte figuri, ale căror număr și nume mi-e greu să le evoc cu precizie. În afară de aceștia, oamenii de seamă ai parohiei, cu un statut important, lipseau aproape cu desăvârșire. Doar rareori, ca o umbră furișată pe marginea unui colț de strană, se arăta vreun cadru didactic, sfios și parcă ezitant, ca într-o împăcare discretă cu sine și cu tradiția.

În această atmosferă grea, specifică acelei perioade dificile, părintele Ilie Ilisei a purtat pe umeri povara epocii marcate de încercări resimțite personal, cu greutate și reală apăsare.

Dincolo de aspectele, în general cunoscute, părintele Ilisei a fost privilegiat, în primul rând, pentru faptul că bogata sa lucrare, atât de slujire, cât și de chivernisire a bunurilor parohiilor prin care a trecut, a fost încununată de prezența și binecuvântarea a doi mari mitropoliți ai Moldovei. Cea dintâi a fost a mitropolitului Irineu Mihălcescu, care, în anul 1942, a sfințit biserica de la Poiana Mărului, înălțată de părintele Ilie Ilisei în acel loc. Venirea mitropolitului fusese un semn de mare cinstire în viața acelei parohii, oarecum izolată, aflată într-un loc greu accesibil, cu o comunitate puțin numeroasă.

Al doilea eveniment important din viața părintelui Ilie Ilisei avea să se întâmple 35 de ani mai târziu, la 13 noiembrie 1977, când a sfințit Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Parohia Fălticeniei Vechi, zidire sfântă, evocată între alții și de Ion Creangă în vremea când era elev la Școala de Cateheți din Fălticeni.

Atunci, mitropolitul Teoctist Arăpașu a venit la Fălticeniei Vechi însoțit de doi arhimandriți de la Muntele Athos, Teoclit și Gavriil, care erau în acel început de noiembrie oaspeții Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Aceștia au fost uimiți de mulțimea adunată la slujbă, de frumusețea zilei târzii de toamnă și de Liturghia săvârșită în aer liber, o atmosferă liturgică festivă cum, în general, în Grecia de atunci și de azi nu se întâlnește.

Bucuria slujirii mitropolitului Teoctist Arăpașu la sfințirea de la Fălticeniei Vechi a fost reflectată, peste ani, într-o discuție încântătoare la care am fost martor în Palatul Patriarhal din București.

Era în septembrie 2003, când, aflându-mă în București alături de scriitorul Grigore Ilisei și de echipa pe care o coordona de la TVR Iași, am înțeles solemnitatea în care i s-a decernat Crucea Patriarhală. Atunci, într-o atmosferă *de poveste*, ne-am bucurat de bine cunoscuta ospitalitate a patriarhului Teoctist. Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române ne-a invitat să luăm prânzul împreună, o masă a comuniunii ce nu s-a desfășurat în obișnuința unei zile de rând, ci a fost una de sărbătoare, cum patriarhul însuși a mărturisit, iar scriitorul Grigore Ilisei a evocat-o inspirat adeseori. Erau prezenți la acea agapă de neuitat și doi episcopi-vicari patriarhali, Vincențiu Ploieșteanul și Ambrozie Sinaitul.

Deși trecuseră aproape trei decenii de la sfințirea de fericită amintire, octogenarul patriarh Teoctist păstra vie în memorie frumusețea și bogăția duhovnicească a acelei zile. Cu o claritate și o emoție care trădau prețuirea pentru astfel de momente, el a istorisit întâmplările de atunci, aducând în discuție chipul părintelui Ilie Ilisei, gazda de odinioară a mitropolitului, dar și contextul acelei Liturghii

impresionante. Chipul scriitorului Grigore Ilisei, fiul părintelui evocat, arăta la rândul său o bucurie aparte, o vibrație ce însoțea fiecare cuvânt al marelui ierarh.

Ziua petrecută la Fălticeni, cu ani în urmă, nu fusese doar un moment liturgic grandios, ci și o piatră de hotar în amintirile sufletești ale celor prezenți.

A mai avut părintele Ilie Ilisei, printre întâmplările vieții sale, și bucuria de a fi apropiat de familia Labiș, Eugen și Profira, părinții lui Nicolae Labiș, talentatul poet, care, de altfel, au fost prezenți la botezul fiului său, Grigore, pruncul fiind ținut în brațe de Nicolae Labiș și de sora acestuia, Margareta.

Deși trăia și slujea într-o perioadă dominată de restricții, avea totuși o deschidere culturală aparte. În climatul rigid al epocii comuniste din acei ani, nu mică era satisfacția de a fi invitat la numeroase evenimente care celebrau cultura și spiritul comunitar.

Lansările de carte, întâlnirile literare și alte manifestări organizate în Fălticeni îl aveau uneori ca oaspete, iar la multe dintre acestea era prezent și fiul său, scriitorul stabilit din anii '60 la Iași. Acesta, uneori însoțit de cărturari din capitala Moldovei sau din alte locuri, aducea un suflu intelectual proaspăt la evenimentele organizate fie la librăriile din oraș, în sălile Liceului „Nicu Gane”, fie în alte spații culturale ale urbei.

Pentru a reconstitui într-o oarecare măsură viața bisericească din perioada respectivă, trebuie amintit că părintele Ilie Ilisei a activat în regiunea Protoieriei Fălticeni, în vremea părinților protoierei Mihai Zaharescu, Leonida Gavrilesco, Modest Grădinaru, Gheorghe Baltag și Vasile Hrestic. Sediul protopopiatului a funcționat, mai întâi, în casa Parohiei „Sfântul Ilie”, după care s-a construit noul sediu în aceeași zonă, în vremea părintelui protoiereu Gheorghe Baltag.

A fost apropiat de părinții Constantin Malanca și Constantin Geanopol, cel din urmă fiindu-i coleg la Liceul „Nicu Gane” din Fălticeni și apoi la Facultatea de Teologie din Cernăuți, iar dintre

ierarhii Moldovei i-a cunoscut, mai mult sau mai puțin, pe mitropoliții Nicodim Munteanu, Irineu Mihălcescu, Justinian Marina, Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu, precum și pe episcopii-vicari Valerie Moglan Botoșăneanul, Justinian Marina Vasluiianul, Irineu Crăciunaș Suceveanul, Adrian Hrițcu Botoșăneanul și Pimen Zainea Suceveanul.

Spuneam că biserica de la Fălticeni Vechi era, în momentul preluării parohiei de către părintele Ilie Ilisei, într-o stare deplorabilă, o mărturie a neglijenței și a apropierii de ruină. Ploaia pătrundea nestingherită în sfântul lăcaș, iar pe la colțurile acoperișului crescuseră arbuști, semne tăcute ale abandonului. Odată cu venirea părintelui Ilisei însă situația bisericii a luat o turnură neașteptată, înviind și sufletele, și locurile. În scurt timp, lăcașul a fost transformat, cu osteneală și dedicare, redevenind un reper spiritual și un simbol al renașterii comunității. Acoperișul bisericii a fost reparat și înlocuit cu tablă, iar fațadele au fost restaurate pentru a reda edificiului demnitatea de odinioară. Interiorul a fost împodobit cu pictură realizată în tehnica *fresco*, aducând o frumusețe nouă lăcașului. De asemenea, au fost confecționate policandre, mobilier nou, obiecte de cult, veșminte, covoare, toate contribuind la redarea măreției spațiului sacru. În imediata apropiere a bisericii, părintele Ilisei a ridicat o casă de prăznuire, care putea găzdui aproximativ 60-70 de persoane, o realizare remarcabilă pentru acea perioadă. Întreaga incintă a bisericii a fost împrejmuită cu un gard nou, iar în curtea amenajată cu grijă au fost plantați pomi fructiferi, oferind atât frumusețe, cât și rodnicie. Îngrijirea atentă a interiorului și a exteriorului bisericii, a curții și a grădinii reflecta nu doar preocuparea părintelui Ilisei, ci și dorința de a face din acest lăcaș un adevărat altar al credinței.

Toate amintitele realizări au fost posibile exclusiv datorită sprijinului unor credincioși din parohie, care au răspuns chemării părintelui și au contribuit cu timp, efort și resurse. Printre aceștia, un loc aparte îl ocupa Petrea Miron, care a fost ani de-a rândul consilier și stâlp de încredere pentru parohie, alături de familiile Blănaru, Aioanei,

Airinei, Creangă, Constantin, Ciubotaru, Pralea, Zamfirache, Bența, Gorea, Pintilie și alte câteva, ale căror nume se poate să le fi uitat, deoarece și uitarea e scrisă în legile omenești. Acești binefăcători, știuți sau neștiuți de alții, au fost neconținut alături de părintele Ilisei, sprijinindu-l cu devotament și stăruință în lucrarea sa monumentală. Nu trebuie uitați cântăreții Ștefan Gavriliu, Vasile Nohai, Constantin Creangă, Vasile Trifan, iar uneori Mihai Mușat (dublat de marele meșter în lemn) și monahia Eufrosina Casian, muncitoare o vreme la Fabrica de in și cânepă, reîntoarsă apoi la Mănăstirea Agapia.

Fără îndoială, o bucurie veritabilă a ultimilor ani din viața părintelui Ilie Ilisei a fost ascensiunea fiului său, devenit un cunoscut jurnalist, publicist, om de televiziune și radio, dar, mai mult decât toate, un scriitor de excepție. Vizitele sale la Fălticeni erau o adevărată mângâiere a suferințelor și a încercărilor vieții zburcimate pentru părințele ce trecuse de 60 de ani.

Prezența cărturarului în casa părintească aducea nu doar bucurie și alinare, ci și mireasmă proaspătă de speranță, o confirmare a faptului că valorile cultivate de părintele Ilisei – credința, munca și încrederea în puterea cuvântului – au prins rădăcini și au rodit dincolo de greutățile vremurilor.

Momentul prohodirii părintelui Ilie Ilisei, într-o zi rece și întunecată din luna martie a anului 1985, rămâne o amintire încărcată de tristețe, dar și de solemnitate. Era o zi de duminică, cu vreme închisă și cu multă zăpadă.

Din soborul slujitor făceau parte fostul protoiereu de Fălticeni, Gheorghe Baltag, protopopul în funcție, Vasile Hrestic, părinții Ilie Anisescu, Nicolae Apostol, Constantin Geanopol, Constantin Malanca, Ioan și Nicolae Iordăchescu, Mihai Beraru. Deși nu-mi amintesc exact, cred că au mai fost prezenți și părinții Emanoil Manoliu, Modest Antonovici și Ionel Marian, primii doi din Rădășeni, cel din urmă slujitor în Parohia Sasca. Nu știu dacă mai erau și alții, dar e posibil să omit câteva nume. Soborul de preoți,

deși pare restrâns, era semnificativ în acel timp. În contextul anilor '80, la înmormântarea unui preot rar se întâmpla ca numărul slujitorilor să fie mai mare de 10-12, iar prezența unui asemenea grup era considerată o excepție, un semn al respectului și al prețuirii pentru cel plecat către veșnicie.

Rareori se întâmpla să fie altfel!

În ziua înmormântării, procesiunea spre cimitirul Opișeni a străbătut cea mai mare parte a parohiei, parcurgând strada Maior Ioan (aproape un bulevard întreg), piața din preajma Bisericii „Adormirea” și apoi celebra Uliță a Rădășenilor – strada Ion Creangă.

Sicriul cu trupul neînsuflețit al părintelui Ilie Ilisei a fost așezat pe un car tras de boi, iar mulțimea de credincioși întristați a însoțit ceremonia. Un prilej de misiune într-o perioadă ostilă!

Aceste modeste reconstituiri se doresc a fi o cinstită adusă slujirii Bisericii în vremuri grele și, mai cu seamă, părintelui Ilie Ilisei, care a dăruit din viața și din trăirile sale parohiilor, în care și-a împlinit cu multă responsabilitate misiunea, comunităților, oamenilor și, îndeosebi, lui Dumnezeu, Căruia I-a slujit cu neobosită râvnă, la fel cum a slujit Bisericii dreptmăritoare.

Summary: Points of View and Ideas: Priest Ilie Ilisei, Diligent Servant in The Life of The Lord. Late Reconstructions After 40 Years

The present study presents itself as a reconstruction of the life of priest Ilie Ilisei, born in the locality of Mălini (Suceava county). Beyond the presentation and sketching of a few biographical points, the author intends to create a medallion of the holy life of the one who marked the parish of Fălticeni Vechi. The author's conclusion is edifying regarding the perspective of the study itself, namely: these modest reconstructions are intended to be an honor paid to the service of the Church in difficult times and, especially, to priest Ilie Ilisei, who gave of his life and experiences to the parishes in which he fulfilled his mission with great responsibility, to the communities, to the people and, especially, to God, whom he served with tireless zeal just as he served the Church that glorifies the truth.